SIMON ROZENDAAL

René van Asselt

Toen groen en links zich tegen de chips keerden

Het is vandaag de dag moeilijk iets te bedenken waar géén micro-elektronische chips in zitten. Toch was er 45 jaar geleden een serieuze beweging tegen de komst van chips. Nog vreemder is dat die mede vanuit de milieubeweging kwam. Zo schreven in 1980 Wouter van Dieren en Sietz Leeflang in *NRC Handelsblad* een artikel met als kop 'Chip haalt samenleving onderuit' en onderkop: 'Technische vernieuwing gaat zó snel dat we geen tijd hebben voor aanpassingsprocessen.'

De heren hadden geen expertise op dit vlak. Journalist Van Dieren (82) had het rapport van de Club van Rome in 1971 als bijna-wereldprimeur en werd milieuactivist. Leeflang (1933-2017) was voormalig wetenschapsredacteur van het *Algemeen Handelsblad* en oprichter van leefgemeenschap De Kleine Aarde in Boxtel, voorloper in wat nu 'duurzaamheid' heet.

De milieugoeroes voorspelden een enorme werkloosheid door de chip, zo'n 'driekwart miljoen'. Het aantal artsen en verplegers zou met driekwart afnemen. Grieks, Latijn en Frans gingen van het curriculum verdwijnen. 'We zullen moeten overschakelen op onderwijs dat niet meer tot een beroep en tot arbeid leidt.'

Ik was wetenschapsredacteur van *NRC Handelsblad* en publiceerde met verslaggever Peter van Dijk (later hoofdredacteur van het *AD*) destijds veel over innovatie, technologische vernieuwing. We vonden dat de heren ze niet allemaal op een rijtje hadden en schreven dus een tegenstuk: 'Argumenten tegen chips, geen simplisme'.

Daarop deed milieu-econoom en jazzmusicus Roefie Hueting (1929-2023) een poging tot bemiddeling en nodigde ons allemaal via een stuk op de opiniepagina uit voor een etentje bij hem thuis. Dat mislukte natuurlijk, want de kloof tussen vooruitgangsoptimisten en -pessimisten is zo diep, dat je die niet in een paar maanden, laat staan in een paar uur kunt overbruggen.

Ik moest aan deze geschiedenis terugdenken, omdat zowel Hueting als Van Dieren weer even in het nieuws was. Roefie Hueting omdat hij is overleden. In *de Volkskrant* werd hij herdacht als eerste econoom die bedacht dat milieuschade moet worden verrekend in het bruto binnenlands product (een sympathiek, maar onzinnig idee). Wouter van Dieren liet in een interview met *Trouw* weten dat de energietransitie mislukt, omdat zonnepanelen, windmolens en waterkrachtcentrales absurde hoeveelheden mineralen nodig hebben. Iets wat wellicht onsympathiek overkomt, maar wél een tamelijk zinnige analyse is.

Het was een rare tijd, ruim veertig jaar geleden. Alom werden discussiebijeenkomsten over de chip belegd onder het van Joop den Uyl (de legendarische PvdA-premier) geleende motto: 'Moet alles wat kan, ook mogen?' De regering stelde een commissie in onder leiding van ex-Philips-topman Gerhart Rathenau (een wijze man – ik heb hem een paar maal gesproken) om te adviseren over de 'maatschappelijke effecten van de micro-elektronica'. Zijn advies: wees niet naïef, blijf niet langs de zijlijn staan.

Hij had gelijk, en Van Dieren en Leeflang niet. Chips hebben de samenleving niet vernietigd, ASML (kind van Philips) is wereldkampioen in het maken van machines die chips maken, de werkloosheid is zo laag dat we uit de hele wereld arbeidskrachten halen en het gymnasium floreert.

Ik leerde van de botsing met Van Dieren en Leeflang allereerst dat debatten geen *grande finale* hebben. In mijn jeugdige naïviteit meende ik dat er sprake was van een wedstrijd met een uitslag. Leeflang/Van Dieren versus Rozendaal/Van Dijk: 0-1. Maar zo werkt het niet. Tegen de tijd dat duidelijk kan zijn wie heeft gewonnen, is er weer een nieuw twistpunt. Toen ging het over het tegenhouden van chips, nu of veeteelt een zegen dan wel gesel is. Ik voorspel, ook daar komt weer geen antwoord op, want dan is de karavaan alweer verder getrokken.

Een constante is wel dat de milieubeweging al meer dan veertig jaar een pesthekel heeft aan industrie en technologische vooruitgang. Ook nu nog. Geen veeteelt, ze willen Shell en Tata Steel niet, geen kernenergie. 'Groen' en 'links' zien zichzelf als vooruitstrevend en progressief, maar in wezen zijn ze oerconservatief. EW

De milieubeweging heeft al ruim veertig jaar een pesthekel aan industrie en technologie